
ІСТОРІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, ПРАВО, СОЦІОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ СТУДЕНТІВ НУФВСУ – МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Світлана Бабушко

Аннотация. В связи с открытием в Национальном университете физического воспитания и спорта Украины нового направления подготовки студентов – «Туризм» – актуализируется вопрос качественной подготовки будущих специалистов, в частности иноязычной. В статье описаны направления, которые должны стать приоритетными для достижения поставленных целей, среди которых: структурирование этапов учебной деятельности согласно профессиональному профилю; применение активных и интерактивных методов преподавания иностранных языков; использование интерактивных коммуникационных технологий; самостоятельная работа студентов творческого характера.

Ключевые слова: приоритетные направления, методы подготовки, иноязычная подготовка, студенты направления подготовки «Туризм», НУФВСУ.

Abstract. In connection with the opening in the National University of Physical Education and Sport of Ukraine a new direction of students training – «Tourism» – the issue of qualitative preparation of future specialists, in particular the foreign ones is actualized. This article describes the areas that should be prioritized in order to achieve set goals, including: structuring phases of education activities according to professional profile; usage of active and interactive methods of teaching foreign languages; the use of interactive communication technologies; independent work of students of creative character.

Keywords: priority directions, preparation methods, preparation in foreign languages, students «Tourism» preparation direction, NUPESU.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характерною рисою сучасного світу, безперечно, є процеси глобалізації суспільства, результатом яких є об'єднання народів в економічному, політичному, освітньому, науковому та культурному просторі. Сфера туризму є однією з тих, що найбільше сприяє установленню та зміцненню зв'язків між народами та країнами, забезпеченню миру та стабільності розвитку. Усвідомлюючи це, а також те, що туристична галузь України нагально потребує висококваліфікованих фахівців, здатних реалізувати потенціал туризму на благо міжнародної спільноти та самої України, нині понад 160 вітчизняних вищих навчальних закладів здійснюють підготовку туристських кадрів [8].

Віднедавна Національний університет фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ) також

входить до їх числа. Відповідно до рішення вченої ради НУФВСУ від 25 червня 2014 р. було створено кафедру туризму, яка має статус випускової кафедри з підготовки фахівців напрямку 6.140103 «Туризм» для здобуття кваліфікації «бакалавр з туризму» та «фахівець з туристичного обслуговування». Її очолює знаний у сфері туризму фахівець – кандидат історичних наук С. І. Попович. Команда професіоналів, яка працює на кафедрі, здійснює ряд профорієнтаційних заходів, розуміючи, наскільки важливо залучити тих, хто бажає пов'язати своє життя з туризмом, до лав студентства НУФВСУ. Кафедра поставила собі за мету не просто вижити в умовах жорсткої конкуренції між вищими навчальними закладами (ВНЗ), а й зарекомендувати себе як один із провідних освітніх закладів із підготовки кадрів для сфери туризму в Україні. Для досягнення поставленої ме-

ти планується, передусім, здійснювати професійну підготовку майбутніх спеціалістів туристичної галузі та формувати їх професійне мислення через засвоєння дисциплін фахової орієнтації. Слід зазначити, що чільне місце серед фахових дисциплін займає вивчення іноземних мов, що позитивно відрізняє цей освітній заклад від інших.

Згідно з освітньо-професійною програмою (ОПП) з напрямку «Туризм», в якому визначається нормативний зміст навчання, встановлюються вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки майбутнього фахівця, пропонується рекомендований перелік навчальних дисциплін, серед яких вивчення двох іноземних мов. На нашу думку, це правильний напрям, оскільки фахівець сфери туризму повинен обов'язково знати, принаймні, дві іноземні мови. Відсутність або низький рівень іншомовної підготовки вітчизняних туристичних кадрів знижує якість наданих ними послуг гостинності, зокрема, зарубіжним туристам. Крім того, знижуються конкурентоздатність і мобільність самих фахівців на світовому ринку праці. З огляду на вказані причини, питання навчання іноземної мови фахівців туристичної галузі є одним із найважливіших моментів у підвищенні якості їхньої професійної підготовки. Іноземна мова уже вийшла за рамки загальноосвітньої дисципліни, нині її розглядають як одну із складових професійної підготовки поряд зі спеціальними дисциплінами фахової орієнтації, що і відображено у згаданому ОПП з напрямку «Туризм». Так, за ОПП мінімальний навчальний час на опанування іноземної мови за професійним спрямуванням становить 6 ЄКТС та 6 ЄКТС на другу іноземну мову [7].

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти описують те, чого мають навчитися ті, хто оволодіває іноземною мовою для спілкування, які знання та вміння їм потрібно розвивати, щоб діяти ефективно. Українські ВНЗ розробляють нові підходи до навчання та вивчення іноземних мов, намагаючись здійснювати навчальний процес відповідно до європейських стандартів володіння мовою. Так, до вітчизняної практики викладання й вивчення іноземних мов було введено рівні володіння ними (РВМ):

- елементарний користувач: рівень А-1 (інтродуктивний), А-2 (середній);
- незалежний користувач: В-1 (рубіжний), В-2 (просунутий);
- досвідчений користувач: (С-1 (автономний), С-2 (компетентний)) [2, 5].

Введення цих рівнів сприяє об'єктивності оцінювання набутої студентами іншомовної компетентності, а також уніфікованому підходу до оцінювання, що визнається у широкому європейському форматі. Міністерством освіти та науки

України визначено, що мінімально прийнятний рівень володіння іноземною мовою для бакалавра – це рівень В-2 (незалежний користувач, просунутий) [1].

Керівництво НУФВСУ та кафедри туризму усвідомлює, що для набуття студентами іншомовної компетентності, принаймні, на мінімальному рівні В-2, обсягу годин, рекомендованого в ОПП, недостатньо. Враховуючи Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти та розуміючи вагомність іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в умовах сьогодення, було розроблено навчальний план, в якому вивчення іноземних мов студентами напрямку підготовки «Туризм» є поглибленим. Причому, навчання студентів іноземних мов, зокрема англійської, планується в професійному контексті, а отже, це – англійська мова спеціального вжитку, яку прийнято йменувати у вітчизняному науково-педагогічному тезаурусі «англійською мовою за професійним спрямуванням» (АМПС).

Мета дослідження – окреслення пріоритетних напрямів у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням та формування іншомовної компетентності у студентів напрямку підготовки «Туризм» у НУФВСУ.

Методи дослідження: аналіз освітньо-професійної програми, навчальних планів кафедри туризму.

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно з рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, для отримання ступеня бакалавра (зокрема з туризму) разом із усіма іншими професійними вміннями, студент повинен бути здатним ефективно спілкуватися англійською мовою у професійному середовищі, щоб:

- обговорювати навчальні та пов'язані з фахом питання для досягнення порозуміння зі співрозмовником;
- готувати публічні виступи з численних галузевих питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій;
- знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, що міститься в англомовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією;
- аналізувати англомовні джерела інформації для отримання даних, необхідних для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;
- писати професійні тексти й оформляти документи англійською мовою з ряду галузевих питань;
- писати ділові та професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання у конкретному професійному контексті;

- перекладати англomовні професійні тексти рідною мовою, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування [1].

Рекомендована програма з вивчення АМПС вказує, що рівень В-2 може бути достатнім для тих спеціальностей, які вимагають менш складної мовної поведінки, тоді як спеціальності із більш складною мовною поведінкою можуть вимагати РВМ С-1 (досвідчений користувач, автономний) [2]. Серед таких спеціальностей – туризм, який вимагає вищого рівня володіння мовою, тому що передбачає інтенсивнішу іншомовну комунікативну діяльність, ніж інші спеціальності. Таким чином, випускник ВНЗ напряму підготовки «Туризм» повинен стати «досвідченим користувачем» (рівень С-1), що дозволить йому активно використовувати свої знання, уміння та навички для постійних контактів із зарубіжними партнерами та клієнтами. Збільшення обсягу годин аудиторного навчального навантаження на вивчення АМПС, що має місце в НУФВСУ, безсумнівно, сприятиме більш поглибленому вивченню англійської мови, а отже і здобуття студентами РВМ С-1.

Для досягнення поставлених цілей планується розробити послідовні етапи вивчення АМПС у НУФВСУ та структурувати їх таким чином:

1-й етап. Вступний корективний курс (1-й семестр), на якому здійснюють «вирівнювання» знань студентів, що передбачає поставлення правильної вимови, ознайомлення з інтонаційними англomовними зразками різних типів висловлювань, вивчення та повторення основних граматичних явищ англійської мови, розширення словникового запасу студентів із загальної тематики тощо. Іншими словами, вступний курс орієнтовано на те, щоб допомогти студентам із РВМ, нижчим рівня В-1 (це очікуваний рівень володіння іноземною мовою випускником школи), наприклад, з рівнем А-2 чи А-1 (з різних причин – у школі вивчали другу іноземну мову, не було учителя) підняти до рівня В-1.

2-й етап. Загальноосвітній (2-й семестр), метою якого є продовження опрацювання фонетики, граматики, лексики англійської мови загального спрямування, ознайомлення з основними методами і прийомами самостійного вивчення іноземної мови з використанням нових інформаційно-комунікаційних технологій.

3-й етап. Спеціалізований (3-й семестри), тобто етап буде повністю професійно орієнтованим та охоплюватиме такі напрями:

- туристична індустрія (загальні відомості, історія, сучасність, складові індустрії, роботи в туризмі та їх особливості, працевлаштування в туризмі, туристичні організації, транспортні перевезення);

- готельна індустрія (типи закладів розміщення, їх характеристики, готелі, класифікація, засоби і зручності в готелях, обов'язки персоналу, процедури заселення та виїзду, розрахунки з гостями, методи владнання конфліктів);

- індустрія харчування (типи закладів харчування, їх характеристики, види обслуговування, ресторани, меню та його особливості, методика укладання меню, методи владнання конфліктів у ресторанах);

- анімація в туризмі (атракції, їх класифікація, екскурсії для туристів, їх класифікація, методика проведення екскурсій, організація розваг для туристів, патріотичні туристично-краєзнавчі заходи, спортивні заходи, особливості їх проведення).

Таким чином, курс АМПС охоплюватиме усі складові туризму (туристичні організації, розміщення, харчування, транспорт, анімацію), вивчення яких базується на міжпредметних зв'язках із фаховими дисциплінами, що викладаються педагогічним персоналом кафедри туризму, зокрема, «Організація туристичних подорожей», «Організація екскурсійної діяльності», «Організація анімаційної діяльності», «Туроперейтинг», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Історія світового та вітчизняного туризму», «Туристичне краєзнавство», «Інформаційні системи та технології в туризмі», «Спеціалізований туризм», «Актуальні проблеми розвитку туризму».

Пріоритетним напрямом роботи викладачів кафедри української та іноземних мов з вивчення АМПС буде виведення студентів на високий рівень використання англійської мови у їхній професійній практичній діяльності (РВМ С-1), для чого передбачається широке використання активних та інтерактивних методів вивчення іноземної мови, які мають комунікативно орієнтований характер.

Під активними методами розуміють таку форму співпраці учителя та учнів, при якій учні є активними учасниками заняття, а не пасивними слухачами. Учитель та учні мають рівні права під час заняття. Інтерактивний (*interactive: inter* – взаємний, *act* – діяти) означає взаємодіяти, тобто інтерактивні методи – це взаємодія учителя та учнів, діалог між ними [5]. Проте на відміну від активних, інтерактивні методи орієнтовано на більш широку взаємодію учнів не лише з учителем, а й один з одним та на домінування активності учнів у процесі навчання. Роль педагога зводиться до спрямування учнів на досягнення цілей заняття. Ці методи забезпечують виникнення активного діалогу між ними.

У світлі інформаційних технологій сучасного суспільства поява інтерактивних засобів сприяє ефективності інтерактивних методів, під якими розуміють технічні засоби, що сприяють швидко-

му та активному обміну інформацією між користувачем та інформаційною мережею в режимі реального часу [3]. Іншими словами, завдяки інтерактивним засобам з'являються нові види навчальної діяльності, полегшуються збір, накопичення, зберігання, обробка інформації, має місце активний діалог між суб'єктами: користувачем-учнем та користувачем-педагогом. За влучним висловом вітчизняної дослідниці Л. В. Максимчук, призначенням інтерактивних технологій є «стимулювання різних видів природної активності студентів: розумової, емоційної та соціальної» [4].

З огляду на викладене, навчання іншомовної компетентності студентів – майбутніх фахівців туризму – в НУФВСУ планується як активне та інтерактивне: у перспективі з широким використанням сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, зокрема «Smart Board» (від англ. – розумна дошка, витончена дошка). У вітчизняній педагогічній практиці її називають «інтерактивною дошкою», або «мультимедійною». Цей засіб є зручним інструментом для організації навчального процесу. Водночас він вимагає від викладача добре побудованої методології. Для цього планується створити електронний варіант навчального матеріалу, тобто електронні навчальні посібники із перерахованих вище тем. Щоб такі підручники були ефективними та відповідали сучасним вимогам, необхідно, щоб викладачі іноземних мов самі навчилися їх укладати та набули навичок управління інтерактивною дошкою. З цією метою планується проходження викладачами іноземних мов курсів з оволодіння сучасними активними методиками. Таким чином, діяльність викладачів іноземних мов буде базуватися на принципі «вчимося самі, навчаємо інших», що особливо важливо у нинішніх умовах, коли студенти часто більше обізнані із сучасними інформаційно-комунікаційними засобами та повсякчас їх використовують у щоденній діяльності.

Оскільки активні та інтерактивні методи навчання інтенсифікують процес навчання, розвивають творчий потенціал студента, навчають його вчитися самостійно і спонукають до цього, ще одним пріоритетним напрямом може бути використання дидактичного потенціалу самостійної роботи, котра відіграє провідну роль під час вивчення іноземної мови професійного спрямування, що відображено у співвідношенні часу, який відводиться на аудиторну та самостійну роботу і відповідно становить 1:3. Тому саме самостійна робота має стати основою набуття знань з іноземної мови за професійним спрямуванням майбутніми фахівцями туризму, що здобувають профільну освіту в НУФВСУ. Основними видами самостійної роботи можуть бути:

- вивчення нового матеріалу: читання та конспектування, перегляд відеозаписів, прослуховування аудіозаписів тощо;

- поглиблене вивчення програмного матеріалу: підготовка до поточних та модульних контрольних робіт, підсумкового контролю – заліків та іспитів, виконання типових вправ на аудіювання, розвиток лексичних навичок, діалогічного та монологічного мовлення;

- вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: підготовка до домашнього читання, участь у ділових іграх, розгляд навчальних проблемних ситуацій, підготовка рефератів, доповідей, короткої інформації із заданої професійно орієнтованої тематики;

- опрацювання граматичного матеріалу з основної та рекомендованої літератури тощо.

Для реалізації потенціалу самостійної роботи передусім необхідно розробити відповідні методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, що повинні передбачати:

- творчий підхід до організації самостійної роботи студентів;

- використання сучасних інформаційно-комунікаційних засобів;

- спрямування навчальних завдань на пошуковий і творчий характер;

- використання завдань на вирішення певних проблем професійного характеру;

- систематичний зворотний зв'язок для визначення ефективності самостійної роботи, зокрема у формі контролю (відповідь на контрольні чи тестові запитання, перевірка рефератів, доповідей, конспекту із виконаними граматичними чи лексичними вправами, перевірка домашнього читання, перевірка усних тем тощо);

- можливість проведення самоконтролю з боку студента.

Висновки. У вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням студентами напряму підготовки «Туризм» у НУФВСУ пріоритетними є такі напрями:

- структурування етапів процесу набуття іншомовної компетентності у відповідності із фаховим профілем;

- застосування активних та інтерактивних методів викладання іноземних мов;

- використання міжпредметних зв'язків із фаховими дисциплінами;

- підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов для опанування сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ);

- систематичне використання ІКТ на заняттях із іноземних мов;

- розробка необхідного дидактичного забезпечення, в тому числі електронних підручників;

- впровадження самостійної роботи студентів творчого спрямування.

За умови реалізації окреслених напрямів іншомовна підготовка майбутніх фахівців туризму відповідатиме сучасним вимогам та сприятиме конкурентоздатності випускників НУФВСУ на ринку праці.

Література

1. Англійська мова спеціального вжитку (ESP) в Україні: допроектне дослідження. – К.: Ленвіт, 2004. – 124 с.
2. *Загальноєвропейські* рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. *Лосєва Н. М.* Інтерактивні технології навчання математики: навч.-метод. посіб. для студ. ВНЗ / Н. М. Лосєва, Т. В. Непомняща, А. Ю. Панова. – К.: Кафедра, 2012. – 228 с.
4. *Максимчук Л. В.* Педагогічні умови застосування інтерактивних технологій у підготовці майбутніх економістів-міжнародників / Л. В. Максимчук // Вісн. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України: електрон. фах. видання. – № 1. – 2012. – С. 23–29.
5. *Методи* обучения // Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wikipedia.org/wiki/ru>
6. *Міжнародний* форум «Мовна освіта: шлях до євроінтеграції»: тези доп. – К.: Ленвіт, 2005. – 290 с.
7. *Освітньо-професійна* програма підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напрямку 6.140103 «Туризм» // Галузевий стандарт вищої освіти України. – К.: Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, 2011. – 20 с.
8. *Соловей Л. С.* Становлення вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців сфери туризму (друга половина ХХ ст.): дис. ... канд. пед. наук: спец.: 13.00.01 // Л. С. Соловей. – К., 2011. – 250 с.

Literature

1. *English of special usage* (ESP) in Ukraine: pre-project study. – Kyiv: Lenvit, 2004. – 124 p.
2. *General European recommendations* in language education: study, teaching, assessment. – Kyiv: Lenvit, 2003. – 273 p.
3. *Losieva N. M.* Interactive technologies of teaching math: guide for students of higher educational institutions / N. M. Losieva, T. V. Nepomniashcha, A. I. Panova. – Kyiv: Kafedra, 2012. – 228 p.
4. *Maksymchuk L. V.* Pedagogic conditions for interactive technology usage in preparation of future economists / L. V. Maksymchuk // Visnyk Natsionalnoi akademii derzh. Prykordonnoi sluzhby Ukrainy: electronic edition. – N 1. – 2012. – P. 23–29.
5. *Methods of teaching* // Wikipedia [Electronic resource] // Access mode: <http://www.wikipedia.org/wiki/ru>
6. *International forum* «Language education: way to Eurointegration»: theses. – Kyiv: Lenvit, 2005. – 290 p.
7. *Educational-professional program* for Bachelors preparation in knowledge field 1401 «Sphere of service» direction 6.140103 «Tourism» // Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, 2011. – 20 p.
8. *Solovei L. S.* Development of national system of preparation of future experts in tourism (second half of the XX century): Dissertation of Ph. D. in Pedagogics: spec.: 13.00.01 // L. S. Solovei. – Kyiv, 2011. – 250 p.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ
babushko_sr@mail.ru

Надійшла 19.01.2015